



VLADA REPUBLIKE HRVATSKE
URED ZASTUPNIKA REPUBLIKE HRVATSKE
PRED EUROPSKIM SUDOM ZA LJUDSKA PRAVA
Zagreb, 2. svibnja 2024.

Analiza presude

Paulić protiv Hrvatske
zahtjev br. 3572/06

povreda čl. 8. Konvencije – pravo na poštovanje doma

Domaći sudovi nisu proveli test razmjernosti miješanja u podnositeljevo pravo na poštovanje doma

Europski sud za ljudska prava (Europski sud) donio je 22. listopada 2009. presudu kojom je utvrdio da je podnositelju zahtjeva povrijeđeno pravo na poštovanje doma zajamčeno člankom 8. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (Konvencija).

Podnositelj zahtjeva je od 19. listopada 1988. bio civilni zaposlenik Jugoslavenske narodne armije (JNA). Dana 18. lipnja 1991. vojarna Požega donijela je zaključak u vezi podnositeljeva zahtjeva za dodjelu stana i svrstala ga u „prvu skupinu“ na temelju njegova zaposlenja u JNA. Vlada Republike Hrvatske (VRH) je donijela Uredbu o zabrani raspolaganja nekretninama na teritoriju Republike Hrvatske koja je stupila na snagu 24. srpnja 1991. (Uredba o zabrani raspolaganja). Dana 20. kolovoza 1991. vojarna Požega donijela je odluku kojom je podnositelju i njegovoj obitelji dala pravo korištenja i otkupa stana u Požegi koji je bio u vlasništvu JNA. Na temelju Uredbe o preuzimanju sredstava JNA i SSNO na teritoriju Republike Hrvatske u vlasništvo Republike Hrvatske od 2. listopada 1991., sva imovina JNA prešla je u vlasništvo RH. Podnositelj je napustio JNA i stavio se na raspolaganje za službu u Hrvatskoj vojsci.

Dana 11. lipnja 1991. stupio je na snagu Zakon o prodaji stanova na kojima postoji stanarsko pravo. Na temelju tog zakona podnositelj je zahtijevao od Ministarstva obrane kao vlasnika stana da s njim sklopi ugovor o kupoprodaji stana. Obzirom da je njegov zahtjev Ministarstvo odbilo, pokrenuo je građanski postupak pred Općinskim sudom u Požegi.

RH je 1997. pred istim sudom pokrenula postupak protiv podnositelja, tražeći njegovo iseljenje iz stana obzirom da je smatrala da u stanu bespravno boravi. Predmetna dva postupka su spojena te je Općinski sud u Požegi prihvatio tužbeni zahtjev RH, odbio tužbeni zahtjev podnositelja i naložio podnositelju da iseli iz stana, ističući da je odluka vojarne Požega na temelju koje je podnositelju dodijeljen stan ništava, s obzirom na Uredbu o zabrani raspolaganja, te da stoga ne predstavlja valjanu pravnu osnovu za stjecanje stanarskog prava.

Dana 19. rujna 2001. Županijski sud u Požegi potvrdio je prvostupanjsku presudu a državno odvjetništvo je pokrenulo ovršni postupak za iseljenje protiv podnositelja. Vrhovni sud

RH odbio je reviziju podnositelja, a Ustavni sud RH odbio je njegovu ustavnu tužbu. Ovrha iseljenja je odgođena u dva navrata i do donošenja presude Europskog suda nije bila provedena.

Podnositelj je pred Europskim sudom prigovarao povredi članka 8. Konvencije jer je na temelju odluke o iseljenju bio primoran napustiti svoj dom u kojem je s obitelji živio dulje od 17 godina. Smatrao je da je stekao pravo korištenja stana prije donošenja Uredbe o zabrani raspolaganja. Isticao je da domaći sudovi te okolnosti nisu uzeli u obzir, već su odluku temeljili samo na činjenici da nije imao pravo posjedovati stan.

Odlučujući o osnovanosti zahtjeva podnositelja Europski sud je utvrdio da se radi o pravu koje štiti članak 8. Konvencije i da je odlukom suda kojom je naloženo njegovo iseljenje došlo do miješanja u pravo na poštovanje doma. Naime, „dom“ je u praksi Europskog suda autonoman pojam neovisan o klasifikaciji u domaćem pravu i neovisan o zakonitosti boravka u njemu. Može li se prostor smatrati „domom“ u smislu članka 8. ovisit će o postojanju dostatne i neprekinute veze podnositelja s određenim prostorom, u skladu s ustaljenom sudskom praksom Europskog suda u predmetima [Buckley protiv Ujedinjene Kraljevine](#), br. 20348/92, 25. rujna 1996., st. 52.-54.; [Gillow protiv Ujedinjene Kraljevine](#), br. 9063/80, 24. studeni 1986., st. 46.; [Wiggins protiv Ujedinjene Kraljevine](#) br. 7456/76, 8. veljače 1978.

S obzirom da je podnositelj u razdoblju od 1991. pa nadalje živio u predmetnom stanu sa svojom obitelji, Europski sud je utvrdio da je imao dostatnu i neprekinutu vezu s predmetnim stanom te da se isti smatra njegovim „domom“ u smislu članka 8., bez obzira na to što su domaći sudovi smatrali da njegov boravak u stanu nema pravne osnove.

Europski sud je dalje smatrao da iseljenje na temelju pravomoćne sudske odluke i rješenja o ovrsi predstavlja miješanje u podnositeljevo pravo na poštovanje doma, bez obzira na to što predmetna odluka još nije bila izvršena, te to stajalište temeljio na dosljednoj sudskoj praksi u predmetima [Stanková protiv Slovačke](#), zahtjev br. 7205/02, 9. listopada 2007., st. 57., [McCann protiv Ujedinjene Kraljevine](#), zahtjev br. 19009/04, 13 svibnja 2008., st. 47., [Ćosić protiv Hrvatske](#), zahtjev br. 28261/06, 15. siječnja 2009., st. 18.

Stoga je Europski sud proveo test u okviru čl. 8. Konvencije, razmatrajući sljedeće:

Je li miješanje bilo propisano zakonom?

Europski sud je utvrdio da je miješanje bilo propisano člankom 4. Zakona o prodaji stanova na kojima postoji stanarsko pravo¹ i člankom 161. stavkom 1. Zakonom o vlasništvu i drugim stvarnim pravima².

Teži li se njime ostvarenju legitimnog cilja?

Miješanje (na temelju pravomoćne sudske odluke) u pravo na poštovanje doma težilo je ostvarenju legitimnog cilja gospodarske dobrobiti zemlje, izričito navedenom u članku 8. stavku 2. Konvencije. U konkretnom predmetu se gospodarska dobrobit zemlje odnosila na slobodu raspolaganja nekretninama u vlasništvu države.

¹ NN br. 27/91., 54/91., 6/92., 8/92., 8/92., 33/92., 43/92. - službeni pročišćeni tekst, 46/92., 49/92., 69/92., 87/92., 25/93., 26/93., 48/93., 2/94., 29/94., 44/94., 47/94., 58/95., 103/95., 11/96., 76/96., 111/96., 11/97., 103/97., 68/98.

² NN br. 91/96.

Je li miješanje bilo „nužno u demokratskom društvu“, odnosno razmjerno cilju koji se težilo ostvariti?

Polazeći od načela za procjenu nužnosti miješanja u pravo na dom postavljenih u predmetu [Connors i drugi protiv Ujedinjene Kraljevine](#), br. 66746/01, 27. svibnja 2004. Sud je ponovio da će se miješanje smatrati „nužnim u demokratskom društvu“ za postizanje legitimnog cilja ako zadovoljava „neodgodivu društvenu potrebu“ i, posebice, ako je razmjerno s legitimnim ciljem koji želi postići.

U domaćem postupku sudovi su se ograničili samo na utvrđivanje je li podnositelj u stanu živio bez pravne osnove, a nisu proveli dalju analizu razmjernosti mjere iseljenja podnositelja iz stana u državnom vlasništvu.

Međutim, svaka osoba izložena riziku miješanja u njeno pravo na dom treba, u načelu, imati mogućnost da razmjernost i razumnost te mjere bude razmotri i o njoj odluči neovisni sud, u svjetlu mjerodavnih načela iz članka 8. Konvencije i bez obzira na to što temeljem domaćeg prava ta osoba nema pravo biti u posjedu stana.

Pitanje miješanja u pravo na dom ne otvara se automatski u svakom spora iseljenja, već se osoba treba pozvati na članak 8. kako bi spriječila iseljenje, a na sudu je da prihvati ili odbije takav prigovor. Europski sud ne smatra da bi davanje mogućnosti isticanja prigovora temeljem članka 8. posjedniku imalo ozbiljne posljedice za funkcioniranje domaćih pravnih sustava ili za primjenu domaćeg prava u odnosima najmodavaca i najmoprimaca ([McCann protiv Ujedinjene Kraljevine](#), br. 19009/04, 13 svibnja 2008., st. 28. i 54.).

Sud je prvo istaknuo da su se pred domaćim sudovima inicijalno vodila dva postupka – postupak koji je pokrenuo podnositelj radi kupnje stana i postupak koji je pokrenula RH radi iseljenja podnositelja iz stana. U svakom od tih postupaka postavlja se pitanje proporcionalnosti miješanja u pravo na poštivanje doma podnositelja, pa bi sudovi u svakom od tih postupaka (da nisu bili spojeni) trebali analizirati razmjernost miješanja u pravo na dom, u okviru članka 8. Konvencije. S obzirom na to, naglasio je da je sud koji je provodio taj spojeni parnični postupak morao provesti test u okviru članka 8. Konvencije, te da provođenje testa nije mogao prepustiti sudu ili drugom tijelu koje vodi izvanparnični ovršni postupak.

Stoga, iako je ovrha iseljenja bila odgođena, sud ne smatra da je razmjernost i razumnost miješanja u podnositeljevo pravo na poštovanje doma bila razmotrena od strane neovisnog suda. Ovršni postupci su izvanparnični postupci čija je primarna svrha izvršenje presude. Izvanparnični ovršni postupci stoga nisu opremljeni potrebnim postupovnim jamstvima za pravilno, kontradiktorno, i temeljito ispitivanje razmjernosti miješanja u pravo na dom, a oni tome nisu ni namijenjeni.

Podnositelj je pred domaćim sudovima postavio pitanje razmjernosti miješanja u njegovo pravo na poštivanje doma, a to pitanje domaći sud koji je naložio iseljenje nije razmatrao.

S obzirom na to da domaći sud koji je naložio iseljenje nije ispitivao razmjernost miješanja u pravo na dom podnositelja, nije mu pružio odgovarajuću postupovnu zaštitu prava na poštovanje doma, čime je došlo do povrede članka 8. Konvencije.

Ovu analizu izradio je Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava. Analiza ne predstavlja službeni dokument Europskog suda za ljudska prava te nije obvezujuća za taj Sud.

© 2024. Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava